

Vaccinatiegraad daalt. Maar waar trekken wij de grens?

Citation for published version (APA):

Pierik, R., & Verweij, M. F. (2024). Vaccinatiegraad daalt. Maar waar trekken wij de grens? *Trouw*. <https://www.trouw.nl/opinie/juist-vaccineren-kan-vertrouwen-vergroten~b4aa0906/?referrer=https://t.co/>

Document status and date:

Published: 30/03/2024

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Brief van de hoofdredactie

Deze kritische lezer las helemaal geen kranten

De brief kwam uit België, met kritiek op onze verslaggeving over het Israël-Hamas conflict. Vanaf 7 oktober ontvangen we een gestage stroom mails met aanmerkingen op onze redactionele aanpak. Of we schrijven te weinig over de 'Palestijnse kant' of te positief, of andersom: te negatief over wat Israël doet. Op deze plek heb ik er al meerdere malen bij stilgestaan.

Deze lezer schrijft mij: 'De manier waarop verslaggeving wordt gedaan onderstreept meer en meer de manier waarop de 'jood' en zijn vrienden in diskrediet worden gebracht. Waarschijnlijk ontbreekt het aan kwaliteit en aan waarheidsbevinding. Uiteindelijk draait een krant niet om de waarheid maar om het narratief. Daar hadden de oprichters een ander idee over, maar dat is niet belangrijk. Journalistiek die geen onderzoek doet naar misstanden bij Hamas, de Arabische wereld en de islam. Diepgang is ver te zoeken maar dat past bij riooljournalistiek.'

Aan het einde van zijn brief schrijft hij: 'Graag had ik een intellectueel gesprek gehad, maar gezien het niveau van jullie krant zie ik daar maar van af'.

Die uitdaging liet ik niet aan

Ik belde de lezer op, want dat werkt vaak beter dan een lang, schriftelijk antwoord

mij voorbij gaan. Ik vroeg om zijn telefoonnummer en belde hem op. Dat doe ik wel vaker als ik een mail of brief krijg waarvan ik denk dat een gesprek functioneler is dan een lang schriftelijk antwoord. Ik stel dan ook altijd wat voor de hand liggende vragen, bijvoorbeeld of hij of zij abonnee van de krant is.

In zijn geval bleek dat niet zo te zijn. Hij las *Trouw* niet, en dat gold ook voor alle andere kranten. Hij had onze verhalen over Israël en Gaza niet gelezen. Dus de kritiek verwoord in de mail was volledig gebaseerd op wat hij 'dacht' van de krant en media in het algemeen, zo zei hij eerlijk.

Waarom nam hij dan de moeite om een mail te sturen, vroeg ik hem. Persoonlijk vind ik het nogal bizar om kritiek te leveren zonder op de hoogte te zijn van dat waar je kritiek op levert. Hij antwoordde dat de stichting 'Christenen voor Israël' aan de aanhang gevraagd had mails naar de krant

te sturen, nadat wij kritisch over deze stichting hadden geschreven.

Slecht gefundeerde kritiek krijgen wij tegenwoordig vaker, vooral naar aanleiding van onze berichtgeving over de oorlog van Israël tegen Hamas in de Gazastrook. Maar bijvoorbeeld in de coronaperiode gebeurde dit ook. Op de redactie proberen we elkaar scherp te houden op ieders opvattingen en oordelen. Er is voortdurend een gesprek hoe we naar kwesties en onderwerpen moeten kijken.

Maar doet de lezer dat ook? Zichzelf de vraag stellen of hij of zij het goed ziet. Ik twijfel daar soms aan, de onderbuik of emotie is bij onze lezers zeker ook aanwezig. En sinds de coronacrisis manifesteert zich dat ook in bozere reacties aan de redactie.

Dat neemt niet weg dat er bij de lezers rake analyses kunnen zitten van ons journalistieke werk. Zo kregen we recent een mail van een lezer die als onderwerp had 'met bezwaard gemoed', omdat hij na veertig jaar zijn abonnement ging opzeggen. Hij vond dat de krant zich teveel richtte op misstanden en ervoer in onderwerpen een 'impliciete morele boodschap'. Daar ergerde hij zich aan.

Die mail heb ik doorgestuurd naar de chefs en die hebben we deze week ook met elkaar besproken. Het werd een goed gesprek, waarbij die mail als spiegel van ons werk diende. Zo'n brief houdt ons scherp. En de betreffende lezer bleef toch abonnee.

Cees van der Laan

Volksgezondheid

Kinkhoest en mazelen grijpen om zich heen. De overheid moet kinderen beschermen, ook als dat vaccinatiedwang betekent, denken **Marcel Verweij** en **Roland Pierik**.

Vaccinatiegraad daalt. Maar waar trekken wij de grens?

Marcel Verweij is hoogleraar ethiek aan de Universiteit Utrecht.

Roland Pierik is hoogleraar rechtsfilosofie aan de Universiteit Maastricht. Zij waren lid van de Commissie Vaccinaties van de Gezondheidsraad en ze schreven een boek over de regulering van vaccinatie dat deze week werd uitgebracht door MITpress.

De dalende bereidheid om kinderen te laten vaccineren, roept de vraag op of we ouders kunnen dwingen een prik te geven die beschermt tegen kinkhoest en mazelen. Maar met de coronacrisis nog vers in het geheugen ligt vaccinatiedwang gevoelig. Terecht stellen drie gezondheidsjuristen dan ook, dat we zo'n vaccinatieplicht zeker niet plotsklaps moeten invoeren (*Opinie*, 25 maart). Maar laten we de discussie daarover wel voeren, want die is namelijk al te vaak afgebroken zonder tot heldere conclusies te komen.

De drie juristen vrezen dat drang zal polariseren en averechts kan uitwerken. Mensen zullen zich verzetten tegen 'bemoeienis' en dat zou het gevaar van besmetting vergroten. Maar in alle landen waarin de afgelopen acht jaar een vaccinatieplicht voor jonge kinderen werd ingesteld of aangescherpt, steeg de deelname aan vaccinatieprogramma's significant, ondanks zorgen dat het contraproductief zou zijn.

Maar moet de overheid niet eerst werken aan het versterken van vertrouwen in het vaccinatiebeleid, vooral bij vaccinatietwijfelaars? Dat standpunt is ook een manier om discussie te vermijden. Want er is nog een belangrijker vertrouwen van burgers in het geding, namelijk het vertrouwen dat die overheid uitbraken voorkomt en de gezond-

Een meisje wordt gevaccineerd tegen

heid van jonge kinderen beschermt.

Vertrouwen is niet iets dat je zomaar met goede communicatie of educatie kunt versterken, het moet vooral blijken uit betrouwbaar beleid. Een ad-hoc vaccinatieplicht afkondigen past daar inderdaad niet bij. Maar cruciaal is wel, dat de overheid laat zien waar zij voor staat: bescherming van het recht op vrijheid én het recht op ge-

Een ad-hoc-vaccinatieplicht afkondigen is geen betrouwbaar beleid

zondheid van ieder individu, met name de gezondheid van jonge kinderen. Maak als overheid ook helder wat voor maatregelen zullen volgen als de vaccinatiegraad op een onaanvaardbaar laag niveau is gekomen.

Want wat gaan we doen als de vaccinatiegraad verder daalt? Die vraag stelden wij in deze krant vijf jaar geleden ook al (*Opinie*, 6 februari 2019). Staatssecretaris Blokhuys nam het idee destijds serieus en vroeg het RIVM advies over het minimum dat

Miljarden om ASML te behouden:

Arie Bleijenberg is econoom

Onderdag stelde de overheid miljarden beschikbaar om bedrijven in Nederland te houden. Naar de regio Eindhoven gaat twee en een half miljard om de chipsector te behouden. De topman van ASML had eerder gezegd naar het buitenland te kijken voor uitbreiding van het bedrijf. Ook Tata Steel liet weten meer dan een miljard overheidssteun nodig te hebben om in IJmuiden te blijven.

Ik kan niet beoordelen of de toegezegde miljarden een goede besteding van belastinggeld zijn. Maar het is een heilloze weg als landen tegen elkaar opbieden om de gunsten van internationale bedrijven. Er ontstaat dan een neerwaartse spiraal waarin

steeds meer subsidies, belastingvoordelen en lakse milieueisen nodig zijn om bedrijven binnen de nationale grenzen te houden. Gezonde concurrentie tussen bedrijven verandert in protectionisme.

Een illustratie van de neerwaartse spiraal is de mondiale daling van de belasting op winst. In 1980 was het gemiddelde tarief van de vennootschapsbelasting nog 45 procent, terwijl het nu 25 is. Kleine landen zetten vaak de trend, omdat ze er relatief veel voordeel van hebben. Grote landen volgen later. Vervolgens verminderen daardoor de belastinginkomsten voor alle landen.

Om de schadelijke gevolgen van deze concurrentie te beperken, verdienen Europese en andere internationale afspraken de

HPV. FOTO SANDER KONING, ANP

noodzakelijk is voor een robuuste groepsbescherming. Toen dat advies geen ondubbelzinnig wetenschappelijk onderbouwd percentage voorstelde, concludeerde de staatssecretaris dat er geen ondergrens te geven was en liet hij het verder liggen.

Maar de minimale vaccinatiegraad is geen wetenschappelijke kwestie, het is een politiek oordeel waarin de overheid stelling neemt. Een landelijke vaccinatiegraad zegt inderdaad niet alles: in sommige gemeenten is de deelname nog veel lager dan dat gemiddelde. Tegelijkertijd kan het vaststellen van een vaccinatiegraad-ondergrens wel een helder baken zijn in het overheidsbeleid.

Positie kiezen

Het advies van het RIVM bood vier jaar geleden meer dan voldoende aanknopingspunten voor de overheid om positie te kiezen en bijvoorbeeld te stellen dat de vaccinatiegraad weliswaar geen 95 procent hoeft te zijn, maar toch zeker niet onder de 90 procent mocht komen. Als de Tweede Kamer hierover destijds had gedebatteerd, dan had er zomaar een meerderheid kunnen ontstaan die de grens bij 90 procent had gelegd, al was het maar omdat we daar toen nog ruim boven zaten. Ook nu zouden we kunnen kiezen voor een ondergrens die nog niet is gepasseerd, al moet die dan iets lager liggen dan 90 procent. Het voordeel is dat

zo'n grens tot maatschappelijke discussie leidt en dat kan twijfelaars over de streep helpen. In 2019 toonde de vaccinatiegraad een lichte stijging, nadat ouders vaker met elkaar in gesprek en debat gingen over hun zorgen over risico's van besmetting.

Kortom, wij pleiten voor een goed en zorgvuldig maatschappelijk debat over welke streep de overheid moet trekken bij de dalende vaccinatiegraad. Daarbij hoort ook de discussie over wat voor drang dan zal worden ingezet. Wij zelf én de commissie Vaccinatie en Kinderopvang hebben al vaker geadviseerd om dan op de kinderopvang alleen kinderen te accepteren die deelnemen aan het Rijksvaccinatieprogramma. Dat is echte drang en zorgt voor een hogere deelname aan vaccinatie. Toch biedt het ouders nog de mogelijkheid om af te zien van vaccinatie. Een betrouwbare overheid neemt verantwoordelijkheid om de gezondheid van kinderen te beschermen met een goed onderbouwd en toegankelijk vaccinatieprogramma. Ze streeft naar een zo hoog mogelijke deelname, daarbij ruimte latend voor principiële weigeraars. Maar ze maakt ook helder in wat voor situatie dringende of dwingende maatregelen worden ingezet. Vaccinatietwijfelaars en -weigeraars hoeven dan geen ad-hoc maatregelen te vrezen, en iedereen kan rekenen op een adequate bescherming tegen infectieziekten.

willen we dat eigenlijk wel?

voorkeur boven nationale. Zo hebben 140 landen, waaronder Nederland, afgesproken om ten minste 15 procent belasting over bedrijfswinsten te heffen. Dat legt een bodem in de onderlinge concurrentie met lage belastingtarieven.

Gelijk speelveld

Om dezelfde reden hebben de lidstaten van de Europese Unie afspraken gemaakt over minima voor de accijnzen op brandstof. Ook veel milieueisen aan fabrieken en auto's zijn in Europa gelijkgetrokken, waardoor een gelijk speelveld ontstaat.

Hebben Nederland en de betrokken bedrijven zich ingezet om een internationaal gelijk speelveld te krijgen? Dat moeten we

eerst weten voordat we staatssteun beloven. Ten tweede moeten we weten of er daadwerkelijk een nadelige concurrentiepositie bestaat voor in Nederland gevestigde bedrijven. Dat vraagt om een onafhankelijke beoordeling. We moeten voorkomen dat lobbykracht leidt tot willekeurige besteding van miljarden door de overheid.

Er moet tenslotte draagvlak zijn voor overheidssteun aan Nederlandse vestigingen van internationale bedrijven. De miljarden hadden ook aan betere zorg of onderwijs kunnen worden uitgegeven. Naar schatting kost 'onze' concurrentiepositie zeventig miljard euro per jaar. Door betere internationale afspraken kunnen we dit bedrag verlagen. En andere landen ook.

column Nelleke Noordervliet

Nederland crasht in slow motion

Er voltrekt zich een ongeluk in slow motion. Bijna met bewondering zie ik hoe de auto uiterst langzaam, elegant traag spinnend omhoog stijgt, hoe de portieren open zwaaien en de passagiers zwevend door de lucht gaan, monden langzaam opensperrend, hoe het hoogste punt van de boog wordt bereikt en hoe dan vredig de daling wordt ingezet, het eindpunt nog ver weg, en ja, dan is daar toch de zacht verende grond die de auto en de mensen nog een keer laat stuiteren, langzaam, langzaam, waarna stilte intreedt. Een schitterend ongeluk.

Die auto is Nederland en het fatale moment zijn de verkiezingen van november 2023. We bevinden ons nu na vier maanden op het hoogste punt van de boog. De landing ligt nog in de toekomst. Nederland is op weg naar de harde klap van een rechts-populistische regering. Het is gebeurd en valt niet meer terug te draaien.

Het eerste punt waar de auto zal stuiteren zal Rechts I zijn, die niet

Misschien is de liefde voor de Sterke Man een kalverliefde

naar haar formele leider Wilders I mag heten. Die regering – als die er komt – zal een kort leven beschoren zijn, waarna nieuwe verkiezingen de volgende fase in slow motion in zullen zetten, leidend naar het echte Wilders I, waaruit de lastige partijen verwijderd zullen zijn, want riante meerderheid voor de PVV.

In die tussentijd vinden er elders nog meer ongelukken in slow motion plaats. Het lijkt de film *Le Week-end* (1968) wel, waarin Jean-Luc Godard autoroutes toonde bezaaid met restanten van fatale crashes. In Frankrijk wordt Le Pen president, in de VS Trump, in Duitsland wordt de AfD de grootste, Meloni blijft aan de macht in Italië, Orban in Hongarije en als het tegenzit worden ook de Europese Commissie en het Europese Parlement meegesleept in de kettingbotsing.

Een kenmerk van al die rechts-populistische en rechts-radicalen partijen is een zekere mate van onverschilligheid tegenover en zelfs afkeer van de parlementaire democratie, met zijn trias politica en zijn

democratische rechtsorde. Democratie is te ingewikkeld, duurt te lang. Liever de stevige hand van de autocraat die zonder last of ruggespraak zijn wil, altijd vermomd als de wil van het 'volk', oplegt aan iedereen.

Over de valse retoriek van het populisme is wel genoeg gezegd. Angst-aanwendend is dat die retoriek succesvol is. Uit onderzoek blijkt dat jonge mensen, zowel jonge mannen als jonge vrouwen, conservatiever en rechtser worden, sympathie hebben voor de autocraat. De jonge generatie van nu is grofweg gezegd net zo behoudend als de generatie van 95-plussers, althans wat daar nog van over is.

Zestig jaar na Bob Dylans *Don't follow leaders* loopt de jeugd achter rattenvangers aan. Is het een flirt? Een tijdelijke kalverliefde voor de Sterke Man, die veiligheid en zekerheid geeft en de jongeren vrij stelt om hun eigen ambities en pleziertjes na te jagen? Het kan ook het vertrouwde verzet van de jeugd tegen de ouders zijn. Waren die ouders progressief, dan worden de kinderen dus uitdagend conservatief.

De progressiviteit van die linkse ouders is trouwens ouderwets ideologisch dwingend geworden en in die zin behoorlijk behoudend. Het is moeilijk ademhalen in de knellende omhelzing van onaantastbare waarheden. Onwrikbaarheid zie ik zowel links als rechts. Ik heb te doen met de jeugd.

Het aantal volwaardige democratieën in de wereld loopt intussen terug. Minder dan 8 procent van de wereldbevolking leeft in een democratie. Is het soms een luxeaartikel of kan het de overige 92 procent niet heel veel schelen? Het merendeel denkt er waarschijnlijk niet over na. Het vege lijf, het dagelijks brood, dat is al moeilijk genoeg.

En hoe hard zou die 8 procent van de wereldbevolking willen vechten voor het behoud van de democratie? Lopen we te hoop? Sterven we heldhaftig, staande, kijkend in de loop van Russische mitrailleurs?

'Conscience does make cowards of us all', zegt Hamlet. Ja, wie even nadent, is liever laf dan dood. Het alternatief is overlopen en collaboreren, besprenkeld met Eau de Thierry en het haar in een coupe Geert. Een huiveringwekkend toekomstbeeld.

Nu ja, 't kan altijd nog meevallen. Morgen is het Pasen. Wederopstanding.